

Одъ овога листа излазе свакога месеца по три броя.
Цена му е на год. 3 ф. на по године 1 ф. 50 и.

Брой 4 У Новоме Саду, 10. Фебруара 1862. Год. V.

Чиме се у народной школи негуе и развѣя чувство красоте?

(Продужењѣ.)

Природа, овај дивный одблескъ свемогућности Божіе, пуна е најлѣпшихъ милина' и красота, нити се по великолѣпности, складу, и соразмерности икои вештачкій производъ споредити може са овимъ што намъ природа сматрати и осећати дае. У-познавајући дакле дѣцу са красотама Божіе природе неговатиће добаръ учитель и подраћивати у њима чувствованѣ красота' природныхъ, а то е чувствованѣ она милина и прѣятность, кою свакій уживати може, за кою се никомъ плаћати немора, па опетъ намъ најневиніе и најболѣ уживанѣ свима дае.

Ништа лѣпше, ништа прѣятніе ніе видити, него учителя, кадъ лѣпогъ пролѣћнѣгъ, летнѣгъ иль есенѣгъ дана ютромъ и предѣ вече, съ добримъ своимъ ученицима, између вртова' и винограда', између цвѣгућій њива' и ливада, по долина' и холмићи, хода, и показуюћи имъ богателиствена цвѣћемъ иль воћемъ обременѣна дрва, иль друге кое природне производе, разговора се съ њима, и у разговору пробује у њима чувствованѣ природныхъ дивота' и благодетій, коима насъ обилно обасипа штедра рука милостивогъ отца небесногъ. —

Као што сматранѣ и познаванѣ природе служи на изражаванѣ чувства красоте; исто тако сматранѣ, и изученѣ различитыхъ вештина' и умѣтностей особито поянја и пѣванја, свирке, живописанја, и у обште сваковретне поезіе, кадро е силно развити и усавршити у вами чувство ово, а съ тымъ припитомити и облагородити како поедине люде, тако и народе. Те вештине есу она чудесна моћ, коя е кадра была дивлѣ народе укротити, у дружтво човѣчїе привести и просвѣту до дивногъ степена савршенства уздићи.

Али мы смо овдѣ намѣрни о лѣпимъ вештинама и о њиховомъ упливу на чувство красоте, само у толико говорити, у колико оне у народной школи мѣста имаю, и имати могу.

Кадъ се дѣци износе лѣпе библичне и светителъске иконе да ихъ сматраю; кадъ имъ се показую вешто насликани предмети животиня, растиня, и варошій и предѣла; то онда она виѣдена лѣпота изображава у уму дѣтицѣмъ лѣпа представлѣня, а у срдцу пріятна упечатлѣня, те съ тымъ вѣиси, и снажи нѣхово чувство красоте.

Кои учитель на то иде, да му дѣца пишу, и дотле немируе, докъ неуреди, да имъ писмо лѣпо, чисто и симетрично, на за око пріятно буде, иль кои ихъ у рисованю вештба; тай своимъ дѣланѣмъ такође доприноси къ изображаваню чувства овогъ.

Зна ли учитель разумљиво, лѣпо, и за слушателѣ пріятно читати, и приповѣдати; на пренесе ли вештину ту и на дѣцу; или научи ли кое дѣте у изваншколскимъ часовима, у виолину или другу кою свирку свирати: то е са свакимъ одъ ова три рада, подпомогао развѣянѣ чувства красоте, кодъ дотичныхъ ученика.

Алъ наша народна и црквена поезія, наше свете, и наше народне пѣсме есу најболя средства съ коима се у народной како свакидашньої тако и недѣльной школы, омладина вештбати има, ако желимо да се кодъ нѣ естетично чувство развѣ онако, као што е башъ по самыи животъ народа нашегъ найнуждне и најспасоноснѣ. Нема ваьда Србина, кои неужива у црквеной и народной поезіи, и кои ю радо нема. А ако бы се кои такавъ нашао, тай е веѣъ тымъ самимъ одроѣенъ, и одъ свога рода одтуѣенъ, нити се за сына ербскогъ народа сматрати може.

(Продуженіе.)

Библичне приновѣдкѣ

у библичнимъ рѣчма.

17. Састанакъ Јосифовъ съ браћомъ.

(Мойс. кнѣ. I. гл. 42).

Видѣћи Яковъ да има у Египту пшенице на продаю, рекне своимъ сыновима: Шта не гледате за собомъ. Я самъ чуо да има пшенице у Египту, идите тамо, и купите намъ мало ране да живи будемо и да неумремо. И идоше браћа Јосифова њи десеторица у Египетъ, да купе пшенице, а Веніямина непусти Яковъ, еръ рече: Да му се какогодъ на путу зло какво неслучи. И доѣоше сынови Израилѣви у Египетъ да купе пшеницу. А Јосифъ бияше поглаваръ землѣ, продаваше пшеницу свему народу.

Дошавши браћа ка Јосифу, поклоне му се лицемъ до землѣ. Јосифъ познаде браћу и одтуђиваше се одъ њихъ, и говораше имъ жестоко и рече: Одкуда сте дошли. А они рекоше: Изъ землѣ Ханаанске, да купимо ране. И браћа непознаше Јосифа. И сети се Јосифъ своихъ санова, што ихъ виђе, и рече имъ: Вы сте уводе; дошли сте да промостите путове ове землѣ. А они рекоше: Ние тако господине; мы смо дошли да купимо ране. Сви смо сынови еднога човѣка, мы само мирници; ни су слуге твое никакве уводе. И рече имъ Јосифъ: Ние то тако, но вы сте дошли да путове ове землѣ промотрите. А они рекоше: Има насъ дванаестъ браће, и наймлађи одъ насъ е садъ съ отцемъ нашимъ, а едногъ нема. И рече имъ Јосифъ: То е, што вамъ рекохъ; вы сте уводе. Тако ми здравля Фараонова, нећете изићи одавде, ванъ ако братъ вашъ наймлађий недође овамо. Пошлите дакле еднога одъ себе и доведите брата вашегъ, а вы ћете овде задржани бити, докъ се необистине речи ваше. И ако то nebude, тако ми здравля Фараонова, вы сте доиста уводе. И даде ихъ подъ стражу на три дана. И трећий данъ рече имъ. Ово учините, па ћете живи бити. Ако сте мирници, нека се еданъ братъ вашъ задржи подъ стражомъ, а вы идите и одвезите куплѣну пшеницу вашу, и доведите къ мени вашегъ наймлађегъ брата, па ће истините бити ваше речи! И они еданъ другоме говораху: У грѣсима смо ради нашега брата, што презрѣсмо тугу душе њгове, кадъ намъ се моляше, и непослушасмо га, и зато дође ево на насъ ова неволя. И рече имъ Рувимъ: Нисамъ ли вамъ рекао: недирайте дѣте, и непослушасте ме; ето крвѣ њгова садъ се истражуе. И они незнаѣаху, да ихъ, Јосифъ разуме; ерѣ бјаше између њихъ толмачъ. И Јосифъ окренувсе одъ њихъ заплакасе, а после узе између њихъ Симеона, и свеза га предъ њима, и заповѣди, да имъ се напуне вреће пшенице, да се поврати свакомъ свое сребро у врећу, и да имъ се даде ела на путъ. И натоварише пшеницу на свое ослове, и отидоше одтуда. И еданъ одъ њи одрещи свою врећу, да даде пићу своимъ ословима, тамо где су стали, и види узао сребра свога на врхъ вреће. И рече браћи својой: Врађено ми е мое сребро, и ево га у мојой врећи. И ужасну се срдце њихово и узбунише се, еданъ другоме говорећи: Шта намъ е то Богъ учинио!

И дођоше ка Якову отцу своме у земљу Ханаанску, и приповѣдише му све што имъ се случило. И кад изпразъиваху вреће свое, беше узао сребра у врећи свакогъ одъ њихъ. И видише узлове сребра свога и они, и њиховъ отаць, и убояше се. И рече имъ отаць: Вы ме безъ дѣце остависте; Јосифа

нема, Симеона нема, па заръ да и Веніямина са собомъ узмете! — Мой сынъ неће ићи съ вама, еръ нѣговъ е братъ умро, а онъ е остао самъ еданъ. Кадъ бы му се што зло на путу случило; вы бы свели старость мою съ тугомъ у гробъ.

Псаломъ двадесетдруги.

Ухванѣ праведника у помоѣ Божію. Пророчество на св. Тайне новаго завѣта.

Господь посетъ ма, и ничтоже ма лишитъ. Господь ме управля као пастиръ, па ми ништа не оскудѣва; Господь влада нада мноумъ, као пастиръ надъ овцима, па одъ нѣга добьямъ я све што ми треба.

На мѣстѣ злачнѣ, тамш ксели ма, на кодѣ покойнѣ коспита ма. На мѣсту зеленомъ, тамо ме е населіо, на зеленой ливади ме е настаніо; на води тихой одраніо ме е. — Мы христіяни есмо словесно стадо Христово, а пастиръ нашъ естъ самъ преблагій спаситель. Онъ насъ е настаніо и наместио у светой своіой саборной и апостолской цркви, коя за насъ изобилно духовне ране и утѣхе имаде; у њойзи налазимо мы миръ и спокойство душе; чланови нѣни постадоємо мы чрезъ свето крштень, коимъ се примамо мы у стадо Христово, и обеѣвамо нѣгову свету науку слушати и по њой се владати. Каква е тайна св. крштень? Чиме се мы кретимо? Ко е установіо тайну св. крштенья? Зашто се мы кретимо водомъ? Чега се прикрштению одричемо? Кома се придружуето при крштению? Шта то значи придружити се Христу? Ко се зове правый христіянинъ? —

Дѣшъ мою шрати, настаки ма на стези правды имене ради своего. Господь е душу мою обратіо, окренуо на добро; упутіо ме е на стезе правде, на путь добродѣтели, зарадъ светогъ свога имена. — Преко кога насъ люде Богъ на добро упуѣе? Каква су то дѣла грешеѣга исправляти, и сумняюѣемъ се добаръ савѣтъ дати? Шта мы добьямо чрезъ тайну покаянія? Како валя да се приправимо за каянъ? У чему се састои право каянъ? Како намъ се валя владати пошто смо се покаяли?

Аще во и поидѣ посредѣ сѣни смертныхъ, не оубоюса зла, пакш ты со мною еси. Ёръ све ако я и поѣемъ посредъ сѣнке смртне, неѣу се уплашити одъ зла, еръ си ты Господе са мноумъ; ты мене чувашъ Боже, да ми се зло недогоди. Ко увѣкъ Бога предъ очима има, и одъ неваляетства се чува, тога ће Богъ из-

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

бавити изъ свакога искушенія и сачувати одъ свакога зла. — Чиме насъ неваляли люди могу на зло навести? Чиме мы сами себе можемо у грѣхъ увалити? Како насъ е Христось спаситель научію, да молимо отца небеснога, да бы насъ сачувао одъ зла? —

Жезль твоей и палица твоя, та ма утѣшиста. Пруть твой, и палица твоя, те су мене утѣшиле. Твой светый законъ, — кога слуша душа моя, и кои е њойзи мио и драгъ — мене е свагда тѣшио, и у добру ме е оддржао.

Оуготовализ еси предомноу трапезу спротивк стѣжающимъ мнѣ. Приправіо си предомноу трапезу, усупроть оныма кои досађую мени; дао си мени трапезу да могу благовати, а да ми злотори немогу наудити. Ты ме о Господе ранишь небесномъ раномъ, кою ако достойно примао будемъ, неће ми моћи наудити пакосни и злобни непријатељ рода човечкогъ, нити ће ме кадаръ бити на зло навести.

Оумастилз еси елемъ главъ мою. Умастио си улѣмъ зейтиномъ, главу мою; помазао си улѣмъ мою главу. — Како се зове она св. тайна у којој се мы светымъ миромъ помазуемо? Шта ова тайна значи? Каква е то крѣпость духовна што се одъ христіяна' иште. — Које су плодови дарова св. духа.

И чаша твоя оупомкајуци ма, тако державна. И чаша твоя, која ме напая, преизвретна е, славна е, врло е снажна. —

За коју свету тайну може се ово изреченіе присподобити? Шта мы. У св. причешћу примамо? — Какви треба да будемо пошто смо се причестили? —

И милость твоя Господи поженетъ ма вса дни живота моего, и еже вселитимиса къ домъ Господнь къ долготѣ дній. И милость твоя, о Господе, пратитѣ ме у све дане живота моего, и да се уселимъ у домъ Господанъ за надуго; да се стално настанимъ у дому Господнѣмъ; да се удостоимъ вѣчногъ блаженства.

Шарамитиє.

4. Змия.

„Каква ти е слава, ушита човекъ змию, те браћу мою уедашь, кадъ сама добро знашь. какве грдне слѣди твой отровъ има; у часу све жиле прожеже, најжешћу ватру у крвѣ бащи; а да тимъ себе помогнешъ што!“

„Питай твоје клеветнике, одговори змия, они су ти приенни и рођении негъ я, на квквва е њима асна, каква л' слава,

што сваку честицу твога доброгъ имена каляю, и гдегодъ могу пакости чине; они лаю и шапућу у Риму, а теби чакъ у Сирији окове мећу, и муке на те удараю.“

5. Све што Богъ дае добро е.

Ваљало би да сваки човекъ обвике овако мислити: „Што годъ Богъ дае, добро е, па макаръ се по гдешто на часакъ и зло учинило.“

Неки смирени стараць дође едно вече на градску књию; а кадъ е затворену нађе, и нико му е отворити некте, склони се да гладанъ и жеданъ у пољу подъ ведримъ небомъ преноћи, говорећи у себи: „Тако е Божия воля.“

Собомъ имаџаше онъ свое кљусе, и фењбръ са горећомъ свећицомъ, која му у мраку светљаше. Ђданъ часакъ, аљ дуне страшна олуина, угаси му свећицу, и онъ остане у мраку. Јошъ еданъ часакъ, аљ наиђе руља курияка и увате му кљусе и однеше расчупаше и пождераше. Беданъ стараць дркташе одъ страха, у мраку, на зими, подъ голимъ небомъ, у непознатомъ пољу, мећу вуцима, и тешко чекаше, да зора сване, тешећи се онимъ своимъ речма: „Тако е Божия воля.“

Кадъ зора сину, и онъ на градску књию дође, има шта и видити, градъ отворенъ и савъ оплячкан. Ђдна непријатељска војска беше ту ноћ у нутра ушла, и све живо кое потукла кое собомъ у ролбъ одвукла. „Нисамъ ли я толико пута реко, уздану стараць у себи, да е све што Богъ дае добро, само што ми много реда текъ у јутру видимо, сашта намъ е онъ то иљ то еъ вечера закратио.“

Чела и мравъ.

(Ђдна басна.)

Ђдаредъ рекне мравъ чели: „Како е то, да мене люди никадъ непохвале, а тебе вазда на пуна уста; а и я исто тако приљжно радимъ као и ти, и мучимъ се збираюћи јошъ већма негъ ти.“ А чела одговори: „Ђетъ истина, ми обое радимо и збирамо, само ти збирашъ само за се, а я и за люде.“

Угарска.

(За читанъ у старіој школи.)

Угарска е велика пространа равница. Обколъна е одъ сви страна великимъ планинама. На северномъ краю стое словачки, на истојномъ влашки карпати, на јужномъ ербске и илирске а на западномъ алпске планине.

WWW.UNLIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Главне су реке Дунавъ Тиса Драва и Сава, које све четирь и у грбу угарскомъ стоје. Дунавъ и Тиса секу ту равницу ^{www.rs}средомъ, само онај дотиче са запада а ова сь истока.

Обе ове главне реке Дунавъ и Тиса праве на крајима те велике равнице на три места као капије иль улазе, крозъ које су многи различити народи у нутра улазили: едно је тиска иль источна капија на изворима Тисе, и две дунавске: дојна иль јужна иль србско турска кодъ Београда, а друго је горњо дунавска иль западна иль немачко словачка капија кодъ Пожуна.

На источну иль тиску капију уђоше пре 1000 год. Мађари 215000 оружани људи изъ Молдаве преко карпата и населише се на тиској равници, и одатле завладаше својомъ земљомъ, која онда цела славенска беше. Пре Мађара уђоше туду Хуни, и наброени други народи, све еданъ другогъ у ономе обштемъ покрету и селену народа изъ Азије гурајући. На ту исту капију уђоше и год. 1849 Руси притекавши у помоћъ Аустрији противу побунѣника у Мађарској.

На јужној иль дојнодунавској иль србској капији стоје Угарска и с њомъ цела западна Европа са истокомъ у свези. На ту капију долазаше римски и грчки цареви, да ову земљу освоје. На ту капију уђоше бесни негда Турци, и завладаше целомъ Угарскомъ. Крозъ ту капију пролазаше Аустријанци, да се Турцима за њихова насиља освете. У равницама око те капије бијено је неброено већи и мањи боева измеђъ Срба и Турака, свака је грудица земљѣ крвљу србскомъ и турскомъ напоена.

На горњодунавској иль западној капији, кодъ Пожуна, стоје Угарска са западномъ Европомъ у свези. Крозъ ту капију изађоше некада Хуни, да западну Европу опустошавају. На ту капију излазаше онда чете Мађара, да немачке земљѣ плячкају. Крозъ ту капију прођоше Турци после заробљѣња целе Угарске, и обседе Бечъ. Крозъ ту капију дођоше Немци подъ Карломъ великимъ, а доцније и подъ другимъ војводама својимъ, да се Мађарма за њихова нападања освете. Крозъ ту капију пролазаше кретоносци, кадъ у свету земљу полазаше, пакъ се низъ Дунавъ пушташе и на дојнодунавској капији преко Србије и Бугарске путъ Брусалима прелазаше. На ту капију уђоше Аустријанци, кадъ оно своје наслѣдно право бранише. На ту капију уђоше и Французи са Бонапартомъ, да у Угарској Аустрију ослабе и разбију. На ту капију уђе у Угарску Християнство, Грађанство, Просвета и Нѣмство. Ту у околини те капије на равницама око реке Рабе ту беше некадъ боишта измеђъ Мађара и Немаца, где је такођеръ силно крви проливано.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

На источној иль тиской капи чува стражу яки градъ Мункачь, на южной иль дойнодунавской юшъ ячи Варадинъ, а на западной иль горньодунавской найячи одъ угарски градова Коморанъ.

На среди те земль живе и данасъ Маѳари, и то е прав: маѳарека Угарека, на западу живе Немци, то е немачка Угарека, на югу живе Хрвати и Срби, то е хрвацка и ербска Угарека, на истоку живе Влася, то е влашка Угарека, а на северу живе Русняци и Словаци, то е руснячка и словачка Угарека.

Штука.

(За читанъ у стариој школи.)

Штука е најнесития и најкрвожедниа све остале рибе вияѳа, аль и највеѳма виана грабливица и айдукъ.

Найрадие вия и ждере рибу, аль и водене тице и мишеве и змие, само жабе кажу неѳе, у нужди ждере у воду бачене маѳиѳе и кучиѳе и свако друго месо. Рибу ждере коя годъ юй у кобъ доѳе, небира; нештеди ни свое собствене деце и браѳе, юшъ манъ децу свой суседа и суседе саме. Толико ѳешъ реда наѳи у веѳој штуки маню, а у овој юшъ маню, што е све една другу прогутала. Највеѳа крвничетва почини у нитомомъ рибняку, где кадкадъ на врло чудноватъ начинъ досне; ту душманские газдуе негъ вукъ меѳъ яганьцимз; највеѳе и најпуние рибняке за кратко време една штука тако опустоши, да ни едне едине рибице неостане. Манъ рибе пождере све начисто, аль ни веѳе непоштеди; кое е десетъ пута величиномъ превазилазе, и на те безъ икаквогъ зазирања иль стра наерѳе пакъ уеда и крвави, докъ одъ рана и изгублѳне крви необнемогну, и онда ихъ живе раздире, грѳе негъ оно гладанъ пасъ стрвину. Толико е лудо ерчана, да на купаѳе люде особито децу наилази, и уедцомъ најлюѳе осакати. Десилъ се на бодљиву рибу, она е непрогута одма, веѳъ у зуби држи, докъ неугняви, а тада и бодлъ клону, и онда е гута.

Штука е чудо прождрљива, нема границе, подноси сва што, више негъ икои цинцаръ, и опетъ никадъ желуца неуквари. Юшъ има едно знаменито свойство, кое юй сваки пашажеръ завидити може; уме исто као и курыакъ по 14 и више дана постиги и гладовати, да ни мрве ране себи неприми, пакъ онда се уме опетъ исто тако безъ брига нагутати и натоварити до преко носа, вири юй изъ уста, нема где у нутра да стане, пакъ юй опетъ ни врага небудне; то е желудкацъ валя-

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

да најачи на свету. Јошъ рибари о нѣму казую, да у тили чакъ све свари, што годъ у нѣга дође, те отудъ и она грдна прождрљивостъ, еръ одъ часа опетъ огладни. О штучиној прождрљивости, срчаности и айдучству умеу рибари васданъ и чуда приповедати. Са тога е се сви бое, алъ и сви мрзе и гоне. Гдегодъ се међъ рибама укаже, свудъ е страшило, одъ коегъ сви у највећемъ страу утекну, а люди е не само са онима силнимъ многовретнимъ рибарскимъ мрежама оправана и удицама лове, него вияю па туку и батинама и сикирама и ражнѣвима и пушкама, као и друкогъ арамбушу, и нема никога живогъ, ко би се заузимао за ню. И опетъ се она при свемъ томъ гоневю провуче срећно крозъ све опасности, и буде у пркосъ своимъ непријателма и велика и јака, и доживи кадкадъ већу старостъ и векъ, негъ нѣзинъ највећи душманинъ човекъ, по 100, 150, 200 и више година.

Штука ние ружна риба, и са онимъ лепимъ као сребрно зеленъкастима пругама била би башъ лепа, да само ние оне грдне главуре и грђи расглавлѣни уста, кое е права сушта айдука издае.

Штука се бие обично у Марту. Тада иду две и две, све мужакъ и жена у манѣ реке илъ у बारे и фокове, где најпре женка икру на водене траве баџи, по 150.000 ја, онда мужакъ млечацъ проспе, и опетъ се обое у дубљ реке врате, небринући се више за свой подмладакъ и потомство.

Докъ е штука млађа расте брзо: за годину дана буде по две фунте тешка; после расте спорие, и буде по мноштву ране, кадъ дебля кадъ мршавия, по барама обично дебля, еръ обилније ране находи. Наивећа досадъ позната, каже се да е 92 фунта имала, алъ оваки ако и има, врло ће мало бити, кадъ многи старъ рибаръ свега свогъ века ние ни одъ 50 фунта велике видео.

Штука живи и у текућој и у стајћој води. У рекама бави се најрадије на онимъ местима, коя су яче травомъ обрастла, еръ ту увекъ више лова наоди. Волие мирна места, и где се ређе долази. Најрадије седи у заседама, у рекама по каменяцма, у барама по рогозу, пакъ отудъ искаче и напада. Матицомъ реке никадъ неиде. Најволие вртлоге и лимане и особито она места, где се река савия и яке окуке прави. Ни едно таково место ние безъ штуке. Она е већ створомъ своимъ еданъ одъ најитрији пливача, а на тима местима ни една јој риба коју окупи неутекне. Подъ зиму бежи у дубљину, илъ се крие подъ иловачне брегове, а у барама, ако е у дну дрва и кораниа, онда ту најволие.

Ловъ штуке многостручанъ е, алъ најрадије иде на удицу

подъ мамкомъ, и то на живу рибу, отуда радо иде и на ону мицаюћу се а као риба саяну удицу заливенку; што е удица саяния, и олово веѣма на рибу налигъ стияѣно, пакъ се умеренимъ тактомъ вуче, то веѣма штука за нѣомъ трчи и увати се, особито на мутномъ дану илѣ ноћу на месечини, ерѣ тада манѣ другогъ лова налази, те пре на удицу доѣе.

Зими е ваде кадкадъ граблама исподъ леда као цепанице полукочено.

Штучие е месо едно одъ найслаѣи и найлакши рыбнѣи меса, само е сувопарно те безъ соса ние за ело. Штучия е чорба одъ сви рыбнѣи чорби найслаѣа, найделикатния. Одъ штучие икре прави се айварѣ, и врло вкусанѣ, само мора дуже устояти докъ узре. Найслаѣа е штука у Януару и Фебруару пакъ онда у Юну и далѣ; найгора е у Марту и после, ерѣ се тада бие. Увекъ е слаѣа штука изъ текуће воде негъ изъ баре, и слаѣи штукацъ негъ штука, а найслаѣа е она одъ 4 до 5 фунти, штогодъ е коя одъ тогъ веѣа, то е и сувопарния.

Зрно семена.

(За читанѣ са старомъ децомъ.)

Свако зрно семена, ма наймалецниѣе било, знаменито е своимъ створомъ.

Свако има споља поячу љуску кору илѣ кожу, то е огрѣачъ илѣ аѣина, што семе одъ сваке спољашне непогоде било зиме илѣ вруѣине, суше илѣ влаги и трулежи чува. Исподъ те грублѣ и тврѣе спољашне љуске стои друга тая, као танка кошуѣица, коя чува, да неби она тврда спољашняя љуска семе тиштала. Тако майка свое чедо огрѣе и у више повоя повия, а узимлѣ увекъ найтанѣ пеленице и обуке прво, да неби они грубѣи увои детенце жуѣали. Чудна брига творца, о той найситниѣи тварци! Шта га родителя има, кои се о свомъ единѣету толико небрину, као то отацъ небесни о найситниѣемъ, едва видимомъ зрнцу најпростие травке.

Јошъ знаменитие е зрно у нутри. Ту стои бела езгра, коя е у некомъ семену изцела а у некомъ на двое расколѣна. На дну езгре стои мала кличица, то е најглавниѣи део семена, младенацъ илѣ заметакъ, први почетацъ будућегъ влата илѣ раста.

На свакомъ заметку, кадъ га иглицомъ илѣ перцемъ смотрено расширишѣ, наћешѣ оздо коричакъ, а озго еданѣ илѣ

два листка. Найлакше ћешъ то видити у зрну пасуля илѣ боба, ако само пажљиво горњу люску и кошуљицу скинешъ и езгру расколишъ; алѣ потражи ихъ и на другомъ семену, у кестену, орау, и у свакој коштици. Ако пажљиво оне листке развити узумешъ, видићешъ ихъ истога оногъ облика, као у зрелогъ пасуля илѣ боба и пр. само су малецни и бледи, ерѣ јошъ нису на светлости били, одъ кое бое зависе. Младенацъ е дакле сасвимъ готова растиня, са свима удма, само е малена, као оно мало детешце илѣ друга текъ на светъ поникла и настанула животињица. Нѣму само треба згодне землѣ влаге топлоте и светлости, пакъ да одма клияти пође и расти, и да истомъ оногъ растинѣомъ изађе, као што е мати, одъ кое е семеномъ однао.

Она бела езгра, низъ коју младенацъ као дете на майкини недри лежи, састои се изъ ситни бели зрнаца брашна, стиснути и у тай тврди као колачићъ умешени, и за прву рану томъ детешцету наређени. Као што е у кокошиемъ и свакомъ другомъ тичиномъ и рибиномъ и сви остали животињица јету жуманце и беланце спремлѣна прва рана за ону текъ заметнулу се тичицу рибицу илѣ животињицу, тако е ту у томъ растинѣскомъ яйцету, (семену) колачићъ тай.

Кадъ семе у земљу падне, и кадъ у пролеће топли зраци сунца одкравлѣну влажну земљу загреју онда се и та кличица која у нутри као успавана лежи у животъ пробуди, онда колачићъ тай навуче у себе влагу, пакъ набубри и напрегне се и ону спољашню люску расчупа, и кличица избие, башъ као што тиче люску на јету разбие, кадъ се прокљови.

Колику снагу та малецна кличица има то е за чудо. Покушай и стави на зрнце наквашена сочива теретъ одъ 150 фунти, и тай ће теретъ клица избияјући свалити.

Брашно те беле езгре кадъ у влаги одмекне претвори се у шећеръ, сладу, (покушай натопи жито и остави да прокљия, да видишъ сладу) та слада е прва рана томъ младенцу докъ ояча. Чимъ люска пукне одма се и младенацъ коричкомъ у земљу вата, а стабљичицомъ се у ви еъ к' светлости диже и листке развие; и докъ е сладу потрошио, дотле е и толико одячао, да нуждну рану садъ самъ изъ землѣ на коренъ и изъ воздуха на листъ примати може и далѣ расти.

Збирке за школу.

(Види Школ. Листъ год. 1861 стр. 43, 56 и 74.)

Сваки учитељ ваљало би да себи и ове мале ботаничне збирке набави:

I. Збирка наши најлепши и за украсъ служећи цвешова: Кринъ, царска круна, Сабљичица, Перуника, Лала, Амарилис, Зумбуљ, Овчица, Висабаба, Чарнока, Ягорчика, Гороцветъ, Бурџицъ жути и шарени Шебой, Любичица, Данъ и ноћъ, Споменаџъ, Каранфилъ, Булашиџъ, Резеда, Ладолежъ, Врндуша, Драголюбъ, Лепи човекъ, Божуръ, Георгина Ружа, Лепа Ката, Трндофилъ, Зевалица, Попина капица, Целебинъ перчинъ, Кадифица, Невенъ, Новчиџъ, Красуляџъ, Ивански цветъ, Смиљ, Кактусъ, Олеандеръ, Хортензија, Камелија, Ружа, Рузмаринъ, Левендљъ, Шимширъ, Зимзеленъ, Јоргованъ, и т. д.

II. Збирка поврћа, башшени биљки, зелени. Купусъ, Келъ, Карфиолъ, Келераба, Рена, Цвекла, Спанаџъ, Лобода, Мрква, Пастрняџъ, Целеръ, Першунъ, Ренъ, Кромпиръ, Чичока, Лукъ бели, црни, Влашаџъ, Праџъ, Шнитлингъ, Шпаргла, Грашакъ, Сочиво, Састриџа, Пасуљ, Бобъ, црвени и модри Патлиџанъ, Салата велика, пољска и рејва, Краставаџъ, Диня, Лубениџа, Бундева, Тиква, црвене ягоде, Ротква, Рибизле, Огрозъ,

III. Биљке за зачинъ служеће: Кимъ, Кориандеръ, Бобовняџъ, Мироџија, Чубаръ, Мајоранъ, Босиляџъ, Слациџа, Ђумбиръ, Паприџа.

IV. Збирка лековиши биљки. Титриџа, Папраџъ, Метвиџа, Нана, Матичняџъ, Рута, Пеленъ, Вратиџъ, Прострелъ, Кичиџа, Одољанъ, Подбелъ, бели Слезъ, Маслаџаџъ, Горџа трава, Морска кудеља, Иџиротъ, Онајзъ, Исопъ, Майџина душиџа, Оманъ, Боквиџа, Гавезъ, Селенъ, Дивизма, Макъ, Турџинаџъ, Стежа, Зечитрнъ, Сладџо дрвџе, Зова и т. д.

V. Збирка ошровни биљки: Луда салата, Татула, црна и црвена Вучија јабучиџа, Буника, Разодниџъ, Кретаџъ, Мразова Сестриџа, Лисичняџъ, Пустоџара, Козлаџъ илџ Натрагуља, Крвава обична и барсџа Кукуџа, Дивљи Першунъ, Саса, Люљ, Црљиваџа, Дубаџаџъ, дивљи Рузмаринъ, Кукурекъ, и т. д.

VI. Збирка фабриџни биљки: Жуџилова трава, Катанаџъ, Сачъ, Грозбоя, Српаџъ, Шафрањџа, Шафранъ, Ланъ, Кудеља, Макъ, Сунџокретъ, Дуванъ, Мељ, Руй, Броџъ, и т. д.

Каџо настуџа пролеће, и прилика гомилу одџ горепоменуџихъ накупити, неваља пропуџтити прилику.

Збирке ове валя деци чешће показивати, да баръ ликове ови бильки упамте, пакъ да ихъ познаю, кадъ ихъ у нарави виде.

Комъ е могућно добре иконе одъ сви ови бильки имати, валяло би да ихъ себи набави, пакъ и те деци овда онда показуе.

Алъ најглавније е, све ово деци у природи самой показати, да виде и где и колико расте.

О свакој овој бильки валяло би баръ по штогодъ најважниегъ деци казати. Опасанія овихъ има у Лазифевој и Маринковићевој натуралној Историји, кое е лако добити.

Најпосле валя децу научити и наводити де сама себи збирке праве, кое ће имъ и врло мила забава бити. При овомъ послу треба имъ показати, како се бильке суше, и научити ихъ, да уза сваку на цедуљицу напушу место где су коју, данъ кадъ су е нашли, имена остала како е народъ зове.

Една рачунска игра.

Двое деце имаше свако по неколико ябука. Едно рече: „дайми едну, пакъ ћу имати колико и ти“, а друго рече: „Не, него дай ти мени едну, пакъ ја ћу имати дваредъ ко ти.“ Колико е било у свакогъ?

Решенъ рачунске задаће у броју 3. Метни у први редъ на прво место 2 новчића, у други редъ на друго место 2, а у трећи редъ на треће место 2, и имаћешъ одсвудъ по 4 само косо 6.

Вештнице при рачуну.

(За најстарию децу.)

Са 5 мултиплицира се најбрже, кадъ цео мултипликандъ са 10 умножишъ, и са 2 поделишъ, еръ мултипликация съ 10 иште само да 0 додашъ. Нп. 456 има се 5 пута узети 4560, ово е продуктъ мултипликацие са 10. а 2280 износъ дивизие са 2.

Са 25 мултиплицира се најбрже, кадъ мултипликандъ са 100 умножишъ, (а то само две нуле додашъ,) и онда са 4 поделишъ.

Нп. 345 има се узети 25 пута

34500, продуктъ мултипликацие са 100

8625 износъ деленя са 4.

Ако имашъ са 75 мултиплицирати, а ти само горепоме-
нути износъ са 3 умвожи.

Нп: 678 има се узети 75 пута

67800, износъ мултипликације са 100

16950, износъ дивизие са 4

56850 горњи износъ 3 редъ узетъ

Ако имашъ са 125 мултиплицирати а ти умножи са 1000,
т. е. додай три нуле, и подели са 8. Нп: 468 има се узети 125 пута

468000 износъ мултиплик. са 1000

58500 износъ дивизие са 8.

Єдна геометрична игра.

При пролетнимъ екскурзияма са стариомъ децомъ.

(Види у бр. 2 стр. 29.)

Меренъ висине ма кое ствари, помоћу сена, у свако доба дана.

Висина узправо стаѣе ствари даде се на сену исте ствари, ако е сенъ на равномъ месту пруженъ, у свако доба дана измерити, съ помоћи другогъ сена, одъ ствари познате висине, упоређенъмъ и препорциом оба сена.

Пропорција е ова: Колико е сенъ одъ познате ствари дужи илъ краћи него висина исте ствари, исто е толико и сенъ непознате висине дужи илъ краћи одъ исте висине, обоегъ у исти часъ мерено.

Како ћешъ то меренъ извршити? Узми штапъ определене величине нп. полъ хвата, и узправи га на равномъ полю, алъ да сасвимъ узправо стои, ни на коју страну ненагнутъ, кое е преко нужно, ако си радъ да се меренъмъ непреваришъ.

Како ћешъ се уверити, да штапъ сасвимъ узправо стои? Найболъ помоћу каламира, коегъ ћешъ у чаеу самъ начинити; вежи камичакъ о парче конца, и држи изъ висине низъ штапъ, да мирно виси. По томе ћешъ одма познати, елъ штапъ на коју страну накривлѣнъ, и по томе ћешъ га изправити; онда измери сенъ штапа било концемъ илъ коракомъ, колико износи; затимъ измери сенъ оне ствари, којой си радъ висину дознати, и стави пропорцију, по ономъ реду, како е озго речено: дужина штаповогъ сена 1. чланъ, дужина штапа самогъ 2. чланъ.

дужина сена одъ ствари кою меришъ 3. чланъ, а 4. се чланъ непозната висина тражи. Среднѣ чланове умножи и са првимъ подели, што изађе, то е тражена висина ствари.

Народне песме.

(За на иеусту ученѣ.)

Соко и орао.

Соко сѣди на гранчици, те пера гледи,
Отудъ дође сура тица, те га удари;
Да е знала сура тица, кога удари,
Три би горе прелећела, да га не види,
А некмо ли покрай њега, да га удари.

Сестре безъ брата.

Двие сее брата не имале,
Па га вию од биела свиле,
Одъ биеле и јошъ одъ црвене:
Струкъ му међу дрво шимширово,
Црне очи два драга камена,
Обрвице морске пиявице,
Ситне зубе два низа бисера;
Залажу га медомъ и шећеромъ:
„То намъ еди, па намъ пробесѣди.“

Имена

Г. Г. Предплатника за 1862 год. са сумомъ примљени новаца.

(Продуженѣ.)

Г. Г. Јованъ Јворъ пар. у Скрадину 1 ф. 50 н. — Јулијана Синобадъ у Скрад. 1 ф. 50 н. — Јованъ Миовићъ богосл. у Скрад. 1 ф. 50 н. — Тодоръ Милутиновићъ учит. у Беочину 1 ф. 50 н. — Васа Бикарѣ економъ у Сомб. 1 ф. 50 н. — Никола Груићъ учит. у Сомб. 1 ф. 50 н. — Јованъ Белянски учит. у Сомб. 1 ф. 50 н. — Тодоръ Јовановићъ учит. у Сомб. 1 ф. 50 н. — Михаиљ Јанковићъ учит. у Сомб. 1 ф. 50 н. — Нормалне школе у Сомб. 1 ф. 50 н. — Любомиръ Марковићъ учит. у Нимету 2 ф. — Атанасиј Стојединовићъ учит. у Винковци 1 ф. 50 н. — Софја Георгиевићъ у Далю 3 ф. — Радованъ Петровићъ учи. у Ужици 2 ф. — Никола Крушевићъ, Јованъ Миловановићъ, Илија Протићъ, Милошъ Влайковићъ, Стеванъ Драићъ, Павле Кретићъ богослови у Београду сваки по 1 ф. 50 н. — Лукијанъ Милковићъ пар. у Врлици 3 ф. — Никола Кошовићъ учит. у Суботици 1 ф. — Живко Войновићъ учит. у Калуђерову 1 ф. 50 н. — Сава Медакочићъ учит. у Лесковци 1 ф. 50 н. — П. Г. Филићъ Трандафиловићъ прота у Вршцу 1 ф. 50 н. — Б. Г. Сима Циукъ адв. у Вршцу 1 ф. 50 н. — Димитри Бакићъ учит. 1 ф. 50 н. — Јосифъ Јовановићъ трг. у Вршцу 1 ф. 50 н. Тоша Бор-

Ђевић трг. у Вршцу 1 ф. 50 н. — Андрија Северъ учит. у Добровићу 3 ф. — С. Тодоровић учит. у Товаришеву 1 ф. 50 н. — Јоанъ Панић учит. у Падею 3 ф. 1 ф. 50 н. — Никола Кирић учит. у Ади 1 ф. 50 н. — Тодоръ Прияворацъ учит. у Войкицић клирик у Кистаню 1 ф. — Евлогие Кузмановић Бромонъ у Крушедолу 1 ф. — Сима Маински ђаконъ 30 н. — Исхирионъ Гађански ђаконъ у Темишвару 1 ф. 50 н. — Миша Крстић трг. у Тигелу 1 ф. 50 н. — Васа Николаевић у Стояновци 1 ф. 50 н. — Исидоръ Крецуловски учит. у Срб Итебуе 1 ф. 50 н. — Емиљ Милиновић учит. у Вуковару 1 ф. 50 н. — Петаръ Шугић учит. у Негославци 1 ф. 50 н.

Листоноша.

Г. Сим. Бакићу учит. у Вршцу. За припослате предбројнике изволите 1 егз. Шк. Листа примати gratis Г. Ник. Коњовићу учит. у Суботици, са горепоменутиѣмъ измирено за по године.

Г. Сим. Маинс. ђакону у Петровоселу 1 ф. одбѣя се за лански дугъ, и преостае за ову год. 30 н.

ГГ. Што су илѣ поедине броеве илѣ читаве четврти прошли год. Шк. Л. потраживали и новце послали, послаће се листови до кои данѣ чимѣ одѣ књиговеца дођу.

Г. Ем. Миланъ учит. Вук. лањски дугъ одѣ 2 ф. као и онај за Г. Пет. Шук. учит. Негосл. примлѣи е.

На фондѣ Школескога Листа, приложили су:

Изъ Сенте (скупно г. Јованъ Вуић учитељ П. разреда): ГГ. Тимотеј Бранковић пар. и конс. чл. 2 ф. — Алекс. Николић пар. 2 ф. — Мойсило Загорица избр. обшт. предс. 5 ф. — Андрија Николић обшт. стар. 2 ф. — Сава Вуић адв. 5 ф. — Константиј Живановић адв. 5 ф. — Борђе Вуић об. благ. 2 ф. — Михаиљ Жавковић обшт. ранар 2 ф. — Степа пл. Бодрѣца обшт. предс. 2 ф. — Степа Лукачевић обшт. благ. 2 ф. — Андрија Николић адв. 2 ф. — Филипъ Борђевић трговацъ 2 ф. — Јаконъ Крагуй екон. 2 ф. — Лазаръ Пецарски екон. и цркв. тоторъ 2 ф. — Ленотија пл. Тешић екон. 2 ф. — Јованъ Николић трг. 2 ф. — Василие Бранковић трг. 1 ф. — браћа Вуић трг. 4 ф. — Сава пл. Брановачки трг. 1 ф. — Самоило Вуић трг. 1 ф. — Петаръ Шилић сликаръ 1 ф. — Михаило Савић угоститељ 1 ф. — Ацко Исаковић ђурчѣ 1 ф. — Никола Радовановић берб. 1 ф. — Глаша Борђошки екон. 1 ф. — Аврамъ Борђошки екон. 1 ф. — Силвестаръ Сатић екон. 1 ф. — Любо Славнић екон. 1 ф. — Лазаръ Стаић екон. 1 ф. — Тома пл. Брановачки екон. 1 ф. — Аца Крагуй екон. 1 ф. — Степа Соколовић чизмаръ 20 н. — Атанасија Славнић чизм. 50 н. — Младенъ Кршанъ 1 ф. — Мойсило Васић Исѣачки чизм. 50 н. — Аца Пречайски ђурчѣ 50 н. — Богданъ Буричић кроячъ 1 ф. — Паја Стаић дрводеља 1 ф. — Сава Пецарски коларъ 1 ф. — Нова Пецарски коваръ 50 н. — Борђе Николић учит. I. разр. 2 ф. — Александеръ Стаић предуготовникъ 5 ф. — Божидаръ Димитријевић златаръ 50 н. — Јованъ Вуић учит. II. разр. 5 ф. — Засада свега 81 ф. 70 н. а. вред. (Скупљанѣ ће се још продужити.)

Изъ Лађарка: ГГ. Бѣта Петровић трг. 5 ф. — М. Петровић пар. 1 ф. 20 н. — Сима Петровић ц. кр. лѣйт. у пензији 40 н. — Велимиръ Марковић и. кр. лѣйт. 1 ф. — Коста Свилоковић стражи. 1 ф. — Тимотије Радосвић абаѣија и шлтанъ 1 ф. — Ђока Костић, кроячъ 40 н. — Фрањо Лоренчић, коваръ 1 ф. — Ђока Христић, крчмаръ 1 ф. — Давидъ Христић, учит. 1 ф. — Свога 13 ф. а. вред.